

FACKTIDSKRIFT FÖR SVERIGES URMAKAREFÖRBUND
– URMAKARNAS YRKESFÖRBUND SEDAN ÅR 1892

AV URMAKARE – FÖR URMAKARE

Svensk Urmakeri-Tidning

NR. 2

SEPTEMBER 2011

ÅRGÅNG 123

GRATTIS TILL VÅRA NYA URMAKARE
Urmakarelever från åk 1 till åk 3 med respektive lärare och VD

ANSVARIG UTGIVARE
Bengt Westman, förbundsordförande
Mobil 070-6285897 arb 0270-13261
bengt.westman@suf.se

Redaktionen förbehåller sig rätten
att redigera insänt material
för publicering i Svensk Urmakertidning.

FACKREDAKTÖR
Petter Thörning, urmakarmästare
0325-730 55 mj363977@tele2.se

CHEFREDAKTÖR
Branka Kuzmanovic, kanslichef
0141-402 30 e-mail: branka@suf.se

GRAFISK FORM & PRODUKTION
Tryckhuset i Linköping

SKRIBENTER I DETTA NUMMER
Anders Mattsson, Branka Kuzmanovic, Carl
Zethraeus, Claes Beck-Friis, Helén Holmström
Jonsson, Jan Friström, Petter Thörning

VÄLKOMMEN ATT ANNONSERA I SUT!
Annonsspriser – nästa nummers erbjudande
Helsida 4500 kr
En halv sida 3000 kr
En kvartsida 1500 k

ANNONSÖRER I DETTA NUMMER
Pagoldhs Ur AB
Ånge Urdelar & Verktyg AB

Söker du medarbetare, vill köpa eller sälja
verktyg mm, erbjuda dina tjänster kan du också
annonsera i tidningen. För pris och annan
information kontakta kansliet – tel. 0141-402 30
eller branka@suf.se

MEDLEMSREGISTRET
Kom ihåg att det är viktigt att anmäla sin adress
till SUFs kansli tel. 0140-402 30,
e-mail branka@suf.se

SVENSK URMAKERTIDNING
Nr 2/2011 Årgång 123
Utges av Sveriges Urmakareförbund

OMSLAGSFOTO
Skolavslutning Urmakarskolan

FÖRBUNDSSTYRELSE
Förbundsordförande
Bengt Westman, Söderhamn

VICE ORDFÖRANDE
Helén Holmström-Jonsson, Umeå

LEDAMÖTER
Anders Mattsson, Falun
Petter Thörning, Nittorp

INNEHÅLL SVENSK URMAKERI-TIDNING NUMMER 2 2011

- 3 GRATTIS TILL VÅRA URMAKARE
- 4 URMAKARSKOLANS NYA VD
- 5 ARTUR JOHNSSENS KALENDERUR
- 6 ELEVARBETE
- 10 ÅNGE URDELARS 20-ÅRSJUBILÉUM
- 12 IPREN-MANNEN ÄR URMAKARE
- 13 HALDA - EN RESA GENOM TID OCH RYMD
- 14 FRÅN SUF:S STYRELSE
- 15 STORT TACK TILL KJELL PALM

KORT OM SKOLAVSLUTNINGEN

Dragana Radovanovic, Urmakarskolans VD inledde programmet och överlämnade ordet till Magnus Holgersson, länsrådet som höll kort tal där han gav uttryck åt sin uppskattning för Urmakarskolan. Han poängterade Urmakarskolans värde för regionen. Maarten Pieters, VD för WOSTEP gratulerade Urmakarskolans elever och beskrev med stort aktning elevernas arbeten. Mr. Pieters hann under dagen också med att ägna en stund åt lättsamt samtal och att diskutera skolans framtid med SUF:s ordförande Bengt Westman och styrelseledamot Anders Mattsson. Med tanke på alla fina betyg och stipendier som delades ut till elever har denna unika skola ljus och rik framtid och all anledning att förväntas utbilda många skickliga urmakare. Programmet fortsatte med betyg- och stipendieutdelning. En trevlig ceremoni infördes i år. Urmakarelever som i höst börjar åk 2 kläddes högtydligt i sina vita rockar. Elever och skolpersonalen samt besökare från SUF tillsammans med övriga besökare avslutade dagen med god lunch och tårta.

Text: Branka Kuzmanovic
Foto: Mats Bergenbrink

Lärare i åk 1 Conny Krantz tar symboliskt farväl från sina elever som i höst börjar åk 2

Claes Beck-Friis lärare i åk 2 delar ut stipendie från Thörnings Urmakeri.

GRATTIS TILL VÅRA NYA URMAKARE!

Vi har blivit vana vid att eleverna vid Sveriges Urmakareförbunds Skola visar bättre resultat för varje år. Trenden fortsätter. I år har gesäll eleverna uppnått det bästa resultatet någonsin då var och en inte bara fått godkänt gesällprov utan också klarat av WOSTEP provet.

Detta nummer av Svensk Urmakertidning pryds med bilden från skolavslutningen. Återigen har skolavslutningen firats och tretton nyutexaminerade urmakare har avslutat sin utbildning med fantastiska resultat. De välförtjänade stipendier har delats ut. Två elever har fått 1500 kr var från Sveriges Urmakares Yrkesnämnd och Artur Johnsons Minnesfond.

Sedvanligt har SUF erbjudit alla avgångselever ett och ett halvt år gratis medlemskap i SUF.

Sveriges Urmakareförbund har gratulerat en elev för hans goda resultat med stipendiet i form av verktyg värde 3000 kr. Thörnings Urmakeri har gett stipendiet i form av diverse verktyg värde 4000 kr. Dessa verktyg har delats ut till flera elever. En elev i avgångsklassen har fått stipendium i form av en Sjö Sandström Royal Steel Chronograph 42 mm (butikspris 34 550 kr).

Dessutom subventionerade SUF ur sina fonder alla 37 elever under höstterminen 2010 och vårterminen 2011 med 55 500 kr. Målet med subventioner är att understödja var och en elev för kostnader för terminsavgiften.

Sveriges Urmakareförbund har alltid värnat om utbildningen och skolan. Det är en ära för våra medlemmar att få vara med och bidra till Urmakarskolans utveckling. Förbundet och varje enskild medlem är stolta över den framgångsrika Urmakarskolan och dess unika utbildning.

Hjärtliga gratulationer till Sveriges alla nyblivna urmakare – vilka har blivit tretton detta skolåret!

Text: Branka Kuzmanovic

Bilden överst: Robin Harlin från Sjö Sandström har delat ut "Godispåsar" till samtliga elever i avgångsklassen

Bilden i mitten: Förbundsordförande gratulerar skolans elever och personal för de resultat de uppnått

Bilden underst: Förbundsordförande Bengt Westman, styrelseledamot Anders Mattsson och Branka Kuzmanovic, kansliet gratulerar gesäll eleverna

Foto: Mats Bergenbrink

URMAKARSKOLANS NYA VD

Den 14 mars 2011 tillträdde Dragana Radovanovic som VD på Sveriges Urmakareförbunds Skola AB.

Närmast kommer Dragana från Mercedes-Benz AB i Malmö där hon har arbetat som Sales Planner och sedan Controller. Hennes tidigare erfarenheter är som rådgivare och revisor vid revisionsfirma PricewaterhouseCoopers där hon har arbetat med både internationella och nationella uppdrag.

Dragana har magisterexamen i strategisk ledning och ekonomisk analys från Lunds universitet. På sin fritid är Dragana mycket aktiv inom Röda Korset där hon har under senaste åren varit verksamhetsansvarig och frivilligledare för Första hjälpen grupp.

Vi önskar henne välkommen och lycka till i fortsatt arbete med vår unika skolans utveckling!

Text: Branka Kuzmanovic

*Dragana Radovanovic
VD för Sveriges Urmakareförbunds Skola AB*

FAKTA OM URMAKARSKOLAN

UTBILDNINGSFORM

Kompletterande utbildning vilket innebär att utbildningen inte anordnas av kommun eller landsting utan har en enskild huvudman. Huvudmannen för Sveriges Urmakareförbunds Skola AB är dess aktieägare. Utbildningen är 3-årig och med gesällkompetens.

ANSVARSMYNDIGHETEN

Myndigheten för yrkeshögskolan är ansvarsmyndigheten för Sveriges Urmakareförbunds Skola AB. Myndigheten utövar tillsyn över Urmakarskolans utbildning, genomför utvärdering av utbildningen och beslutar dessutom om statsbidrag samt studiestöd för utbildningen.

FINANSIERING

Statsbidrag enligt beslut från Myndigheten för Yrkeshögskolan samt elevavgifter som tas ut per elev och per termin.

AKTIEÄGARE

Bolagets aktier är inte berättigade till utdelning

- Sveriges Urmakareförbund äger 55,75% av aktiekapitalet
- Klockmaster äger 12,75 % av aktiekapitalet
- Stjärnurmakarna AB äger 12,75 % av aktiekapitalet
- Urfackmännens Riksförbund äger 12,75 % av aktiekapitalet
- AB Linco Fältservice äger 1% av aktiekapitalet
- Bandax Time AB äger 1% av aktiekapitalet
- Optura äger 1% av aktiekapitalet
- Thörnings Urmakeri äger 1% av aktiekapitalet
- Timepromotion AB äger 1% av aktiekapitalet
- Ånge Urdelar och Verktyg AB äger 1% av aktiekapitalet

Bolagets aktier är inte berättigade till utdelning.

Sammanfattat: Branka Kuzmanovic

Källa: Myndigheten för YH samt Bolagsordning

SJÄLEN HAR VÄCKTS TILL LIV I ARTUR JOHNSON KALENDERUR

Fortsättning från nr 1/2011 av Svensk Urmakeritidning

”Tiden är för klockan vad intellektet är för hjärnan.” Med denna mening ger Dava Sobel i boken Longitud en förträffligt bra illustration av förhållandet mellan tid och klocka. Trots att olika slags klockor är en del av människans vardag är det svårt att inte förbryllas över genialitet som ligger bakom klockornas mekanism.

Historien har genom tiderna bjudit på många personer som har påverkats av tiden och som i sin tur påverkat mätning av tid. Copernicus som insåg förklaringen till felet i den julianska kalendern och Galilei som bl.a. experimenterade med pendlar är ett par exempel. Men det finns personer som inte blivit allmätkända men som har med sin intelligens och kreativitet bidragit till urmakeriet. Sådan var Artur Johnson som tillverkade kalenderuret som beskrevs i förra numret av Svensk Urmakeritidning.

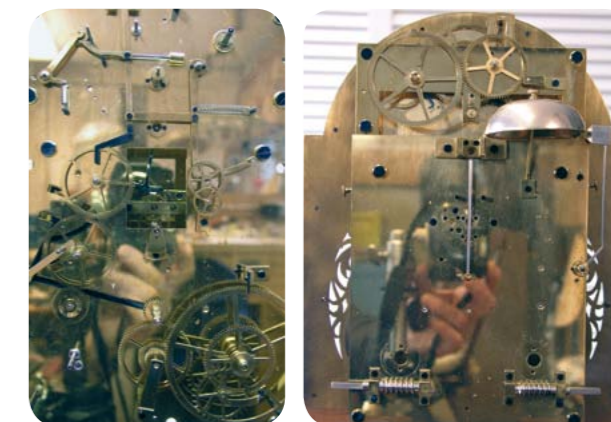
Dava Sobel beskriver månen som en glänsande visare på himlens klocka där ”Det väldiga himlavalvet var urtavlan på denna himlaklocka och solen, planeterna och stjärnorna satte siffrorna på den”.

Artur Johnsons kalenderur visar solens skenbara ställning i dygnet och året, samt veckodag, datum, månad och månensfaser. Kalenderuret finns för närvarande på Urmakeri-Museum i anslutning till Sveriges Urmakareförbunds kansli i Borensberg. Alla är välkomna att besöka museet och kansliet. För mer information ring 0141 – 402 30.

Texten nedan beskriver hur man ställer klockan.

Text: Branka Kuzmanovic (källa: SUF:s litteratur, internet, ”Longitud” av Dava Sobel).

HUR STÄLLER MAN KLOCKAN I DAG NÄR DEN HAR STANNAT?

Artur Jonssons kalenderur

Veva upp båda fjädrarna, men var akksam det blir inget markant stopp med tanke på den stora utväxlingen 1: 27. Helt nedgången fjäder är alltså $6 \times 27 = 162$ varv på uppdragsveven så du får ha känsla i nyporna, så kommer allt att gå bra. Använd originalveven!

Urets konstruktion är tyvärr sådan att slaget stannar före gången, vilket skapar problem vid urets rättställning. Slaget sker med slagskiva samt hel och halvtimmesslag på klocka. Slaget matar även fram kalendermekanismen kl 00.00 frammatningsarmen börjar att lyfta kl 22.00. Man kan iakttaga 24 timmarshjulet med lyftstiftet snett till vänster om sekundringen.

Frammatningen av kalenderverket sker med lilla kulan som hänger i tråden upp till vänster på fodralet. Handla på följande sätt: drag försiktigt rakt ut, vänta en halv sekund och släpp sedan, en dag har matats fram.

Rättställning av slaget: Vrid minutvisaren till närmaste timme och räkna slagen. Om den bara slår ett slag, så matas slaget fram med den lilla pinnen ovanför kl 12.00 på tolvtimmarsstavlan.

Mata sedan fram antalet slag så att slagen stämmer med timmarna, ställ sedan uret på rätt tid.

Obs ! Drag minutvisaren sakta över slagutlösningen så att varningsmomentet hinner med. Det samma gäller även vid manuell frammatning med lilla pinnen.

Zodiakringen och Månfasskivan går att vrida för sig.

Tidsekvationen inställes efter Astronomisk tabell.

Eviga kalendern saknar års visare vid inställning – läs Zetterströms beskrivning.

*Text och foto: Ove Haglund
Redigering: Branka Kuzmanovic*

FÖRORD TILL JAN FRISTRÖMS SEIKOTEST

I Urmakarskolans grundutbildning ingår ett "Specialarbete" där eleven ska fördjupa sig i något ämne som ligger vederbörande varmt om hjärtat. Det kan vara såväl praktiska som teoretiska arbeten, bara det har en anknytning till klockor och/eller urmakeri. Genom åren har ämnena varierat mycket, men läsåret -10/-11 kommer att gå till historien för de ovanligt kreativa arbeten som årskurs två presenterade. Vi har nu glädjen att presentera Jan Friströms specialarbete, i form av en ovanlig "Test". Upprinnelsen är ett avsnitt i undervisningen som handlade om störande faktorer på mekaniska urverks gångresultat. Som Seikoentusiast beslutade Jan att utsätta sitt mekaniska Seiko-ur för den optimala testen, baserad på att dra störningsfaktorerna till sin spets, för att se hur hans kära Seiko skulle stå sig i. Resultatet blev ett lika häpnadsväckande som underhållande arbete med dokumenterade gångresultat efter varje testmoment. Någon som vågar göra en jämförande test med ett schweizer-ur?

Text: Claes Beck-Friis, lärare årskur 2, Urmakarskolan i Borensberg

- TESTET -

I den till denna del av specialarbetet fick jag när vi läste kapitlet om reglage i skolan, där kom vi in på olika faktorer som kan påverka klockans isokronism.

Det var bl.a magnetism, kyla, värme och yttre påverkan som vibrationer och skakningar mm. Då tänkte jag att det kunde vara lite kul att prova detta i praktiken.

Som testobjekt tänkte jag använda en Seiko SKX 007 dels för att jag har alltid tyckt att denna modell känns väldigt robust och stabil och dels för att kanske höja Seikos status på skolan.

Klockan jag använder är tillverkad 2004 och inköptes fyra år senare på tradera för ca 500kr. (en helt ny kostar runt 1200kr på nätet) verket som sitter i är ett automatiskt 7S26A. De åren klockan har varit i min ägo har den varit på en hel del semestrar utomlands och alltid varit på när det har badats i saltvatten, solats i sanden eller på utflykter och bar rundor.

Skicket på den är mycket bra och det enda att anmärka på är att bezelringen har fastnat. Jag har inte gjort någon service på verket det enda som är gjort innan är att packningarna har smörjts in och att klockan har genomgått en trycktest på 100m.

Innan varje test så mäter jag klockan i sex olika positioner och får då fram resultatet för forntning/saktning, haltning och amplitud. Och då är tanken att man kan se om det sker några försämringar.

Men nu kör vi...

Så här såg den ut innan

...och en bild på verket

Första mätningen är ganska normal, det man kan tycka är lite låg men det tror jag beror på att den inte var fullt uppdragen.

POS	RATE	BEAT ERROR	AMPLITUDE
UB	+010	0.5	226
UG	+008	0.2	209
UH	+011	0.1	204
UD	+018	0.3	221
HB	+010	0.2	247
HH	-001	0.1	249
DEL	019		
MOY	+009	0.4	045
		0.2	226

TEST NR 1.

- Bilturen -

Uppdrag: Upphängd på vänster backspegel utsidan bilen på sträckan Borensberg – Göteborg ca 28 mil. Tid ca 6 timmar.
Förhållanden: Snökaos (därför den långa körtiden), temp mellan -2 och 0 grader.

Utsatt för: Kyla, snö, vatten och skakningar.

Här hänger den knappt synlig beredd att åka till Göteborg.

Symptom efter Test nr 1:

Värden: Om man tittar på värdena så har det inte hänt så mycket, i stort sett samma som innan.

Yttre besiktning: Vid en yttre besiktning så kan man se att klockan nog aldrig varit så ren som den är nu och jag kan inte heller upptäcka några repor vilket är ganska konstigt med tanke på allt grus och salt mm.

En väldigt positiv sak är att bezel ringen nu har lossnat och löper lätt och smidigt med tydliga "klick".

Slutsats: Ett väldigt bra och enkelt sätt att rengöra sin dykarklocka utvändigt om man inte har en rengöringsapparat.

TEST NR 2.

- Vinterbadet -

Uppdrag: Isländ i Motala ström från Lördag förmiddag till Måndag förmiddag.

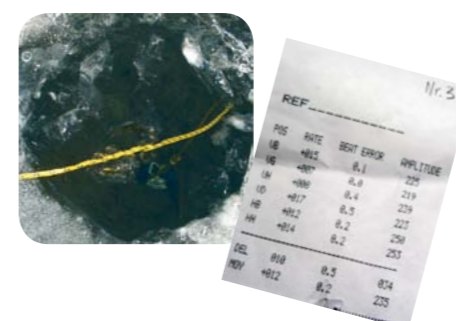
Förhållanden: Strömmande vatten, djup ca 1meter, temp ca 0 grader.

Utsatt för: Kyla och vatten.

Ser lagom kallt ut...

Här ligger den på botten.

Symptom efter Test Nr 2:

Värden: Största skillnaden här är att deltat har gått ner till 10! vilket är väldigt bra även för betydligt dyrare klockor som inte ens har varit i vatten. Annars så verkar den att hålla sig stabilt.

Yttre besiktning: Visar inga förändringar.

Slutsats: Funkar bra till vinterbad.

TEST NR 3.

- Tvätten -

Uppdrag: Lagd i tvättmaskin och tvättad i 60 graders program inklusive centrifugering sedan torktumlad i ca 2 timmar. (Jag stoppade ner klockan i en strumpa och sen ner i fickan på urmakarrocken för att undvika ev. glassplitter.)

Förhållanden: Standard tvättmaskin och torktumlare av större modell.

Utsatt för: Vatten, tvättmedel, centrifugering, värme, hårda stötar och en del fickludd.

Klart för start

Tvättprogram 60 grader

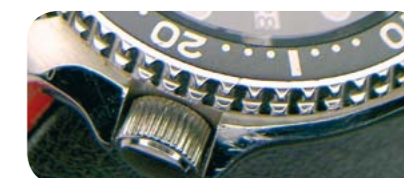

Symptom efter Test Nr 3:

Värden: Nu har deltat gått upp till 20 vilket fortfarande är helt OK, annars så har det inte hänt så mycket vilket är ganska otroligt med tanke på vad klockan har blivit utsatt för.
Yttre besiktning: Nu har det hänt grejor, en hel del stora repor på boetten varav dom flesta på bezelringen och runt kronan även en del repor på glaset. Men en renare klocka är nog svårt att hitta.

Slutsats: Hårdaste testet hittills, ganska otroligt att det inte har blivit större skador invändigt. Man tycker att någon av tapparna borde gått av med tanke på torktumlingen.

Här syns en del av skadorna

TEST NR 4.

- Motorcykelturen -

Uppdrag: Enduro snöserien deltävling 6 i Hallsberg. Fastspänd på styret på en 390 kubiks endurohoj i ett 2.5 timmars race i skogen.

Förhållanden: Temp ca 0 grader, solsken och ett jäkla drag.

Utsatt för: Kyla, snö, väta, skakningar och vibrationer från en högvarvsmotor.

Det kan vara bra att ha koll på tiden.

Symptom efter Test Nr 4.

Värden: En liten ökning på haltningen, annars fortsatt stabilt.

Yttre besiktning: Inga nya skador, kanske lite smutsigare än förut.

Slutsats: Fungerar alldeles ypperligt som tidtagare på motorcykel semestern.

TEST NR 5.

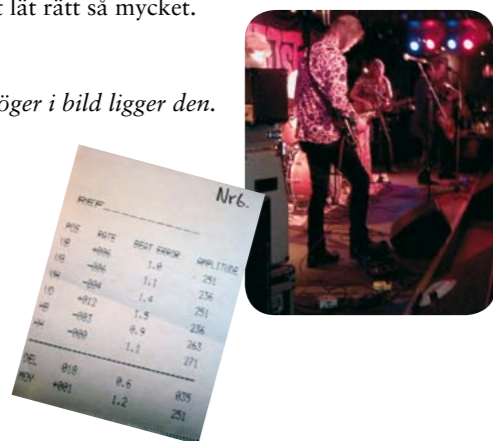
- Konserten -

Uppdrag: Upptejpad utanpå en PA baslåda ovanför bas-elementet på en konsert med den svenska proggruppen Kebnekajse. (för att undvika stöld så var vi tvungna att dölja klockan med en tallrik!)

Förhållanden: Hög volym, mörker, värme och en hel del öl. Konsertens längd var 2 x 50 min.

Utsatt för: Magnetism och vibrationer. I bandets sättning hade dom bl.a två st. basister en trummis och en slagverkare så det lät rätt så mycket.

Nere till höger i bild ligger den.

Symptom efter Test Nr 5.

Värden: Inga större förändringar.

Yttre besiktning: Inga nya skador.

Slutsats: Den svenska proggen lever, en lätt match, måste öka svårighetsgraden till nästa test.

TEST NR 6.

- Bullbaket -

Uppdrag: Att bakas in i en Princess Lillifee jordgubbsmuffins.

Förhållanden: Ugnsvärme 175 grader, tid 25 minuter. Degen innehöll otroligt mycket socker och var extremt kletig.

Utsatt för: Extrem värme och mycket kladd.

Klart för gräddning.

Den tickar fortfarande har degat* ihop totalt.

* Ordvits

Symptom efter Test Nr 6.

Värden: Hur stabilt som helst.

Yttre besiktning: Efter att ha skrapat bort degen så har det inte hänt något speciellt förutom att dag och datumvisning helt slutat fungera och det beror sannolikt på att delar av dag och datumväxlingen bestod av plastdelar som smält i värmen.

Slutsats: Kanske inte att rekommendera till regelbundna bak.

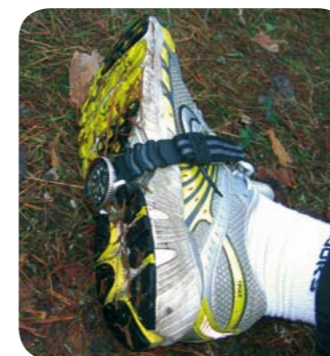
TEST NR 7.

- Joggingturen -

Uppdrag: Fastspänd under skon med glassidan nedåt under en 2,5 km lång joggingtur i skogen.

Förhållanden: Solsken och en av dom första vårdagarna, underlaget bestod av både snö och barmark i terräng.

Utsatt för: Stötar, sten, grus, snö och väta.

Innan.

Efter, den går fortfarande.

Symptom efter Test Nr 7.

Värden: Största skillnaden är att amplituden har minskat ganska mycket, första gången den har ett snitt under 200, men den går fortfarande ganska så bra med ett delta på 17.

Yttre besiktning: Ja ni kan ju se själva, detta verkar vara nådastöten. Glaset har fått en spricka och har blivit totalt sönderrepat över hela ytan. Boett och bezelring är även dom kraftigt repiga men ringen är fortfarande fullt vridbar med distinkta klick. Att bandstiften höll är imponerande.

Slutsats: Definitivt inte att rekommendera om ni är nogga med den yttre finishen. Sätt den på armen istället.

TEST NR 8.

- Skotten -

Uppdrag: Måltavla för skott från två luftgevär med kikarsikte, en bra skytt och övriga medelmåttor, Avstånd ca 25 meter och antal skott ca 50 st.

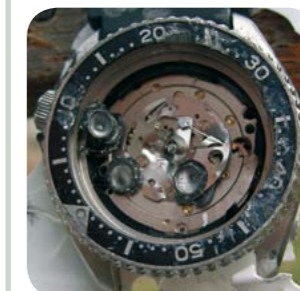
Förhållanden: Lätt sidvind, klar sikt.

Utsatt för: Luftgevärseld.

Mathias och Maria.

Först åkte glaset, sen visarna lägg märke till skottet uppe till vänster. Det konstiga var att klockan fortfarande gick efter ett flertal direkta träffar.

Och där åkte tavlan också.

Nu är det nog faktiskt ganska kört.

Symptom efter Test Nr 8.

Värden: Ej mätbara

Yttre Besiktning: Skrot.

Slutsats: Lite vemodigt att förstöra en klocka på det här sättet, men på nåt konstigt sätt så triggas man att höja ribban lite hela tiden. Men det kommer nog inte att dröja länge innan jag köper en ny, för bättre klocka för pengarna är nog svårt att hitta.

Hoppas det har varit lite kul att följa denna resa.

R.I.P.

Text och bild: Jan Friström, urmakarelev åk 3
Redigering: Branka Kuzmanovic

ÅNGE URDELARS 20-ÅRSJUBILÉUM

På vårkanten, detta år, damp det ner ett brev med en inbjudan att delta på ÅngeUrdelars 20-årsjubileum. Vem kan motstå ett sådant erbjudande? Tanken på att åka till Ånge har slagit mig många gånger. Men där har alltid varit något som kommit emellan och så har aldrig resan blivit av. Men nu så skulle det bli av. Ånge mitt i Sverige en gång en stor knutpunkt för järnvägen. Som barn passerade jag där många gånger och tågen växlade vagnar vid uppehållet där innan det åkte vidare norr- eller söderöver.

Den 28:e maj, reste jag och min syster med bil och resan till Ånge tog oss ca 4 timmar från Umeå. Vägen man kör in i Ånge på kallas med det passande namnet ”Tidernas väg”. Vägen startar i Uppsala (väg 272 och väg 83) och slutar i Ånge.

Vi kommer fram till byggnaden och kliver in genom dörarna till detta anrika företag som startades på 50-talet. Vi hälsas varmt välkomna av företagets ägare Karin Englund och hennes personal. Anledningen till 20-årsjubileet är att Karin tog över företaget år 1991. Här bjuds vi på snacks, god dryck och en rundvisning i de nya ljusa fina lokalerna. Hela verktygssortimentet är framplockat och som yrkesman är det trevligt att klämma och känna på allt. Det är stor skillnad att se allt i verkligheten än i en broschyr eller på en hemsida. De verktygsmärken som fanns att beskåda var från bl.a. Bergeon, AF, Elma, Greiner och Horotec. Dagen till ära bjuds vi även på fina rabatter och en liten presentpåse med oss hem med godsaker för en urmakare.

Jag får mig en pratstund med Karin och frågar henne om hon hade någon erfarenhet av branschen innan hon tog över. Karin berättar att hon anställdes i företaget 1977 av dåvarande ägare Erik Karlsson. Företaget hette på den tiden ”Forniturspecialisten E.Karlsson AB i Erikslund.” Hon berättar att under anställningsintervjun frågade Erik Karlsson om hon hade ordning på saker. På den tiden var det tjugotal anställda i företaget. 1987 såldes företaget till George Barré. Karin var på väg att köpa företaget redan den gången men kände sig inte riktigt beredd att ta över. Hon var mitt i barn- och familjeliv och vågade inte ta chansen. Men hon bestämde sig senare 1991 att köpa företaget av dåvarande ägaren George Barré.

Idag består företaget av fyra heltidsanställda och en anställd på halvtid. Karin trivs med sitt jobb. Trivs med kontakten med kunder som ringer från hela landet. Det blir en livsstil med företagande. Där finns alltid något att bita i och man lär sig ständigt nya saker. Hon säger, ”Då, när jag tog över företaget och fick nyckeln i handen och säljaren sa: Nu är det här ditt, tänkte jag- herregud vad har jag gett mig in på? Men jag ångrar inte en sekund av alla dessa år.”

Jag frågar om hon har några särskilda minnen av samtal under årens lopp? ”Där finns många episoder men det finns

några jag kan berätta om. Det är inte alltid så lätt att förstå alla dialekter. En dag under mina första år som anställd hos E. Karlsson så ringde det en kund från Norge. Han började rabbla en massa siffror med antal och beställningsnummer. Jag skrev så att pennan glödde rad efter rad, sida efter sida. Totalt tre sidor, med sjutton rader på varje sida. Det svåra var att skriva rätt eftersom norrmännen vänder på siffror och tal. När luren väl var pålagd så gällde det att klura ut vad det var han beställt. Grejerna plockades ihop och packades. Allt skickades iväg till kunden och inget kom i retur. Inte hörde vi något av kunden heller, så det måste ha blivit rätt”, säger Karin och skrattar. ”En annan rolig händelse var när en kund för många år sedan beställde ett styck av ”den på väggen hänga klocka.” Då gäller det att vara detektiv och försöka lista ut vad det är. Det kunden beställde var en pendelfjäder.” förklarar Karin.

Jag frågar hur hon tycker att branschen har förändrats under åren som anställd och nu som ägare. Karin berättar: ”Det är otroligt mycket mer kostnadsförslag och många frågor om priser innan man köper något. En positiv förändring är att de mekaniska uren har kommit tillbaka. Vi säljer mycket gamla och nya urdelar till mekaniska klockor.”

På min fråga om vilka reservdelar som säljer mest berättar Karin: ”Omegadelar efterfrågas väldigt mycket. Andra märken som ökat är Zenith som vi har ett stort lager av. Även Venus har kommit tillbaka. Det finns i stort sett alla urmärken representerade i hyllorna. Sortimentet består av ca 60000 verkdelar. Utöver det finns där också alla standard delar och glas.”

Under våren 2005 brann stora delar av den gamla lokalen ner. Den del där verktygen fanns brann ner till grunden och den del där alla reservdelar fanns klarade sig bättre. Jag frågar hur det ser ut idag och hur livet ser ut efter randen.

Karin berättar om konsekvenserna efter branden: ”Ån idag sorteras och packas det om delar. Då för fem år sedan var försäkringsbolaget otroligt hjälpsamma. Tre dagar efter branden visades jag runt till olika fastigheter och till slut fastnade vi för den lokalen vi är i idag”. Under en intensiv sommar med tio personer som hjälpte till att packa om delar, körde Karin skytteltrafik till och från den gamla och nya lokalen med brandskadade lådor. Varje gång hon klev in i den mörka svarta rökskadade lokalen, var det som att kliva in i graven. Många urmakare ringde och var förtvivalade och oroliga efter branden.

”En urmakare som ringde uttryckte sig att det kunde ha brunnit upp en kulturskatt.”, berättar Karin. Efter att ha varit där och sett detta stora lager kan jag inget annat än att hålla med. Vidden är så stor att det måste upplevas och ses på plats. Oftast så letas delar fram under samtalet och

en liten del av delarna finns i ett register på datorn. Ordningen bland de ca två km hyllraderna är varje urmakares dröm; snabbt, lätt och överskådligt. Men jag får väl tala för mig själv i första hand och hur det är här i vår verkstad i Umeå, där den perfekta ordningen aldrig riktigt vill infinna sig. Trots ständigt sorterade bland reservdelar.

Min syster, Liselott, och jag tycker det var roligt att träffa urmakarkollegor från olika delar av landet. Vi var elva tappra urmakare som kommit till jubileet. Man känner sig hemma. Det är kul att diskutera verktyg och tekniska lösningar. Ge råd och få råd. Diskutera prissättning, kunder och branschen som sådan. Där var många goda skratt, samhörighet, förståelse och erfarenhet.

Till den goda stämningen får vi tacka Karins glada, trevliga person och hennes fantastiska personal som bjöd på god mat och dryck under hela dagen. Ett fin mottagande, fick vi

av alla. Som avslutning på dagen ordnades en trevlig kväll med grillning. Det blev prat och skratt sent in på småtimmarna.

”Blir det en repris nästa år?” frågar alla som var där runt bordet. ”Vi ska försöka göra det nästa år”, svarar de klurigt. Planer diskuterades att träffas i Klockhuset i Skadom.

Jag hoppas att vi träffas fler urmakare och handlare där nästa år och höjer stämningen ännu mer. Så håll utkik i brevlådan. Liselott och jag har i alla fall bokat in nästa år redan nu.

*Text: Helén Holmström Jonsson
Redigering och text: Branka Kuzmanovic*

Foto: Helen Holmström Jonsson, Ånge Urdelar AB och Branka Kuzmanovic

Sortiment hos Ånge

Sortiment hos Ånge

Karin Englund tar emot order

Urmakarna hade det trevligt hos Ånge

IPREN-MANNEN ÄR URMAKARE

Alla har vi väl hört den slagfärdiga reklamtexten, sjungen av den lilla blåa gubben i tablettkostym: "Jag är IPREN, den intelligenta värktabletten..." Och visst har man väl ibland undrat vem den lille mannen egentligen är. Är han svensk eller görs reklamen i något annat land? Här följer svaret på den frågan!

Mannen som gör rollen heter Johann Neumann och föddes 1949 i den otillgängliga bergsbyn Falkenstein i Österrrike. Hans mor försökte vid flera tillfällen göra abort på egen hand med en strumpsticka vilket gjorde att han blev väldigt kort. Hans föräldrar ville inte ha honom och försökte sälja honom till en cirkus. Men det gick ju inte, som tur var! Han gömdes i en tvättkorg varje gång det kom gäster. Det fanns en stor bondgård i släkten, men p.g.a. sina fysiska begränsningar kunde inte Johann arbeta där. Till slut blev lösningen att han skickades till urmakerilära i Wien. Efter 4,5 år avlade han gesällprov genom att tillverka ett litet bordsur. Han fick jobb hos den anrika firman Stelzer mitt emot Stefansdomen i Wien. Han spelade även teater på kvällarna.

Efter några år fick Johann kontakt med Sverige i och med att Dramaten sökte en mycket kort skådespelare för en roll. 20 år gammal och 124 cm lång kom han hit. Han trivdes i Sverige och fick många bekanskap inom teatern t.ex. Hjärdis Pettersson och Sigge Fürst. Han lärde sig snabbt svenska och kände sig för första gången accepterad. Nordiska teaterförlagets chef Eva Tisell tog sig an honom och presenterade honom runt i sitt enorma kontaktnät.

Efter något år var dock arbetet slut och Johann fick återvända till Wien. Han fick jobb som kamerareparatör men

Johann Neumann

Text: Petter Thörning
Redigering: Branka Kuzmanovic

kunde knappt leva på det. Han blev djupt deprimerad, funderade på självmord och var nära att tvångsomhändertagas. Men av en händelse passerade Eva Tisell på väg till en semesterort och fick se i vilket tillstånd han var. Resultatet blev att Johann blev inneboende hos henne i Stockholm. Eva ordnade också en fyraårig utbildning till konservator i London åt honom. Där umgicks han stundtals med Ingrid Bergman, som han beskriver som en väldigt ensam människa. När han kom tillbaka till Sverige fick han inget jobb som konservator utan det blev skådespeleri igen. Han deltog i flera Dramatenuppsättningar och småfilmer, men även som skurken "Ödla" i "Jönssonligan på Mallorca".

Plötsligt började Johann växa. 24 cm på fyra år. Trots skolios sedan födseln och benskorhet fick han till slut ändå en sådan längd att han precis kan sitta normalt på en stol utan att dingla med benen. I den vevan kom erbjudandet med Ipren-filmerna. Den första spelades in för ca 10 år sedan och gjorde stort genomslag. Över en natt blev Johann rikskändis.

Johann Neumann är en mycket vänlig och lyhörd människa. Han blev väldigt glad när jag intervjuade honom för SUT:s räkning. Han sänder sin hälsning till alla i SUF och säger att trots att han aldrig jobbat som urmakare i Sverige så är han alltid urmakare i själ och hjärta! Han älskar klockor, särskilt IWC. Till vardags har han en Tissot på handleden. Men han säger ändå att han vurmar för de mindre schweiziska märkena som inte blivit så stora. – Tissot och Omega betyder inget idag, alla är lika! Antingen riktigt dyra eller riktigt små märken är det roligaste för där lever hantverket! säger vår kollega Johann Neumann.

HALDA - EN RESA GENOM TID OCH RYMD

Halda var ett klockmärke som grundades 1887 och som stod för kvalitet, status och elegans och det är vad det är och ska vara nu när märket äntligen ska dammas av och startats upp på nytt av Mikael Sandström. Sandström som är lika kompromisslös och framåt som sin föregångare Henning Hammarlund, grundaren av Halda.

STARTSKOTTET

Hur Halda fickursfabrik en gång startade har nog de flesta klockintresserade ganska bra koll på men för er som inte vet så var Henning Hammarlund en extraordinär karl som inte nöjde sig med kompromisser. Han fullbordade sin urmakarutbildning i Schweiz och återvände till Sverige där han letade efter den perfekta platsen åt sitt framtida klockimperium. År 1887 kom han till Mörrumsån som slingrar sig genom Svängsta. Nu går det undan för Hammarlund. Han byggde en fabrik intill Mörrumsån och satte i gång att bygga och tillverka maskinerna som skulle användas vid tillverkningen av fickuren. 2 år senare var maskinerna klara och de första fickuren lika så. Detta är en otrolig prestation som borde hyllas mer än vad den hittills har gjorts. Men hyllad blev Hammarlund på världsutställningen i Chicago 1893 med guldmedalj för sina högkvalitativa fickur, detta i konkurrens med dåtidens bästa ur tillverkare såsom Patek Philippe. Hammarlund hade även tagit flertalet patent på olika tekniska lösningar.

Halda gick relativt bra men på grund av första världskriget blev det svårt att sälja fickur som kostade motsvarande 7 månadslöner och Hammarlunds taxametrar som användes på droskor (dåtidens taxibilar) blev den största inkomstkällan. Även de kända skrivmaskinerna blev en stor succé. Men det räckte inte hela vägen så fabriken gick i konkurs. Eftersom Hammarlund hade utbildat många inom finmekanik fortsatte arbetarna med sitt kunnande inom många områden där den finmekaniska kompetensen kom väl till pass.

Några fortsatte med klocktillverkning och bildade "ABU-Aktiebolaget Urfabriken" som till en början tillverkade klockor men sedan gjordes succé med tillverkning av fiskerullar. Skrivmaskinerna blev grunden för Halda/Facit som under en period hade som mest 14 000 anställda och var verksam i 140 länder.

Taxametrar under namnet Halda tillverkas fortfarande idag under namnet Halda och under lång period var Haldas taxametrar de enda som var godkända att användas i taxibilarnas Mecka, London. Företaget HALDEX som

idag omsätter många miljarder och är världsledande tillverkare av fyrhjulsdraft och växellådor till bilindustrin har också sin grund utifrån Halda.

Och när nu ett anrikt företag likt Halda fickursfabrik ska tas ner ifrån hyllan och dammas av varför inte göra saker riktigt ordentligt och fortsätta med Hammarlunds ledord "Inga kompromisser" och på så sätt får saker och ting riktigt riktigt ordentligt gjorda. Det är precis det som gjorts. För sex år sedan samlade Mikael Sandström - Hammarlunds efterträdare ihop ett Team av de designer och tekniker med målsättning att skapa en unik klocka som skulle föra Haldas fantastiska historia vidare i framtiden. För drygt ett år sedan så var den första nya Halda klockan klar och uppskickad i rymden med NASAs rymdfärja Discovery STS-128. Klockan testades i extrema och verkliga förhållanden med hjälp av den svenske astronauten Christer Fuglesang. Denna Halda klocka var en av de mest avancerade som någonsin tidigare hade tagits med upp i rymden, fylld med avancerade funktioner som var utvecklade för att vara till hjälp för astronauterna under deras rymduppdrag.

FRAMTIDEN

Det är svårt att spå Haldas framtid för utomstående men för Mikael Sandström finns det planer och om man frågar Mikael själv svarar han att "Målet med Halda är att sätta svensk klocktillverkning på världskartan inom de exklusiva prissegmentet. Om 5 år är vi en internationellt välkänd klocktillverkare och tillverkar då också boetter och andra mekaniska delar själva i vår klockfabrik i Sverige". Mikael Sandström säger: "Det vi tar med oss från gamla Halda är entreprenörskapet och Henning Hammarlunds motto "Om man ska bli bland de bästa kan man inte kompromissa". Nu när klockan är presenterad i Basel och övriga världen kan man väl bara erkänna att det ser ljus ut för Mikael och hans kompromisslösa satsning på världsmarknaden. Den nya unika Halda klockan har redan presenterats i tidningar och websidor världen över och fått mycket bra recensioner. Detta är dock bara början och samtidigt fortsättningen på en lång resa och den stora frågan är väl vad som kommer närmast. Men det får väl framtiden utvisa....Mer om den nya Halda i någon av kommande nummer av Svensk Urmakeritidning.

Text: Carl Zethraeus
Revidering: Mikael Sandström
Bilder: med tillåtelse av Mikael Sandström

The Halda Concept

FÖDELSEDAGAR

SUF GRATULERAR SINA MEDLEMMAR
PÅ DERAS FÖDELSEDAG!

80 ÅR

Sven Edström, Örebro, 24 oktober

75 ÅR

Eggert Erlandsson, Gävle, 23 juli

Kjell Palm, Landskrona, 30 juli

Rolf Karlström, Lerum, 13 juli

Uno Persson, Ljungsbro, 27 augusti

Hans Weywadt, Huddinge, 4 december

70 ÅR

Rolf Starlander, Östersund, 26 juli

Bertil Liljeberg, Gimo, 27 september

65 ÅR

Bo Holck, Förslöv, 10 september

Bertil Lindahl, Vetlanda, 2. December

60 ÅR

Bengt Carlsson, Ödeshög, 26 september

55 ÅR

Hans Erman, Linköping, 1 september

50 ÅR

Claes Beck-Friis, Borensberg, 16 oktober

Wolfgang Braunschweig, Kungsbacka, 30 augusti

45 ÅR

Erik Rehnberg, Arvidsjaur, 13 augusti

Patrik Sjögren, Linköping, 15 september

40 ÅR

Fredrik Kullberg, Lycke, 29 oktober

Magnus Persson, Kumla

30 ÅR

Nicklas Sjöbacken, Malmö, 20 augusti

Annika Nylin, Lund, 31 december

Caroline Wiggervall, Katrineholm, 1 december

25 ÅR

Jenny Helmersson, Föllinge, 14 juni

FRÅN SUF:S STYRELSE

Urmakarskolans gesällklass har överträffat tidigare års gesäller genom starka prestationer som resulterat i gesällbrev och Wostepcertifikat till samtliga elever för första gången i skolans historia. Med stort eget engagemang och utmärkt stöd från skolans kunniga och duktiga lärare har prestationen uppnåtts. Mer om detta finns att läsa i separat artikel.

Styrelsen i Sveriges Urmakareförbunds Skola arbetar, trots framgångarna, ständigt med att förbättra och utveckla skolan. Som ett led det arbetet har SUF inbjudit skolans övriga aktieägare till diskussioner för att alla ska få chansen att medverka i skolans utveckling. Flera av aktieägarna har märkligt nog avvisat den inbjudan. Kanske inser man sin begränsning i vad man kan tillföra skolan i frågor rörande yrket.

När Sveriges Urmakareförbund övertog ansvaret för urmakarutbildningen från Motala kommun bildades ett aktiebolag. Tanken från SUF var att få större del av branschen delaktig i skolan och sålde därför aktier till de i branschen som var intresserade. Idag är 10 st olika

ägare registrerade. Utöver SUF har butikskedjorna i urfackhandeln: Stjärnummakarna (SUAB), Watchmarket (WM) och Urfackmännens Riksförbund (UR) större aktieposter i skolan.

Butikskedjorna har valt att inte delta i diskussioner och utvecklingen av skolan. SUAB och WM har också fransagt sig de platser i skolans styrelse som man tidigare hade. Nu intar man en mera passiv roll som ägare. Trots det har man på olika sätt spridit en falsk och felaktig information om skolan till olika instanser i branschen. Det skapar frågor och oro i onödan, inte minst hos skolans elever och personal, som behöver allt stöd från ägare och bransch, för att fortsätta uträtta starka prestationer. Även om de flesta genomskådat de märkliga och felaktiga påståenden som spridits, är det inte ett godtagbart agerande då man därigenom motarbetar och skadar den skolan man är delägare i.

SUF försätter, trots andra ägares inställning, att utveckla en av Europas bästa urmakarskolor för framtiden.

STORT TACK
TILL KJELL PALM...

...som skänkte lykturet till vårt museum. Liknande ur från omkring 1640 finns på British Museum i London.

I början på 1600-talet blomstrade urtillverkningen i England. Produktionen av bärbara ur, särskilt s.k. lyktur blev etablerad mellan år 1600 och 1625. Tidmätning var dock inte den mest prioriterade funktionen under denna period. Den dyrbara yrkesskicklighet fokuserade på att producera ur som framför allt fungerade som smycken.

Text: Branka Kuzmanovic

Källa: J. Cedric, Klocker från hela världen

Foto: Dragana Radovanovic

UNDER LUPP – SNAPSVISA
FÖR URMAKARE

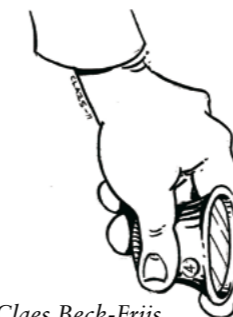
(kan sjungas på melodin "Mors lilla Olle")

Uppe med tuppen är vi var dag
Ser genom luppen när blicken är svag
Är handen ostadig – vänd på din lupp
Fyll den med brännvin så dricker vi upp!

Skål!

Från CD:n "Boetten opp!"

av Claes Beck-Friis & Sebastian Dalin-Volsing

Teckning: Claes Beck-Friis

B

Skaraborgs största sortering i ur.

Egen verkstad för golv-, vägg-, fick- och armbandsur. Värderingar Kikare Barometrar Nautica

CERTINA
A SWISS TRADITION

LONGINES
SWISS WATCHES

MONTBLANC
THE ART OF WRITING

OMEGA

ORIS
Made in Switzerland
Since 1904

TISSOT
Swiss 1853

ROLEX

RADO

Ta kontakt med butik för öppettider!

SKÖVDE Hertig Johans g. 14. Tel 0500-41 03 47
Fax 0500-41 68 88

SKÖVDE Elins Esplanad. Tel 0500-41 45 50
Fax 0500-41 45 51

LIDKÖPING Särnmarkshuset. Tel/Fax 0510-277 36

Pagoldhs Ur AB

www.pagoldhs-ur.se
pagoldhs-ur@swipnet.se